

Anticipace budoucnosti / Budoucnost - anticipace

Georg Picht mluví (3049, S. 17) o „podmínkách“ „obecné teorie anticipace budoucnosti“, a míní tím podmínky vědeckých prognóz, vědecké utopie a vědeckého plánování. Musíme se ovšem především tázat: je něco takového vůbec možné, ba vůbec myslitelné? Co se myslí resp. může myslet (bez konkrétního ohledu na Pichtovo pojetí) onou „vědeckostí“? Víme přece, že je obecným zvykem chápat vědeckost jako neodlučně spjatou s tím, co je „dáno“, co je „skutečné“. Jak je tedy možno vědecky vyslovovat a formulovat „teorii“ o něčem, co (ještě) nenastalo, co neexistuje, co (ještě) „není dáno“? To, čemu se běžně říká „vědecká prognostika“, je chápáno tak, že se věci, podmínky a okolnosti berou jako něco, co je v pohybu, co se mění, ty změny se měří (tj. kvantifikují), nějaký čas se sledují (tzn. opakovaně se srovnávají se kvantifikované hodnoty zvolených parametrů), zanesou se do nějaké řady čísel a sledují se určité tendence či trendy až do přítomné chvíle, a pak se příslušné grafy nebo formule, postihující a vyjadřující ony trendy, extrapolují do budoucnosti, k níž má teprve dojít. Takové extrapolace se pak interpretují zpět do reálných souvislostí a tak vzniká jakýsi obraz toho, jak asi budou vypadat zvolení „hodnoty“ v nejbližší době. – Mluvit o odhadované či anticipované „budoucnosti“ je tedy značný pleonasmus; o žádnou skutečnou „budoucnost“ tu pochopitelně vůbec nejde, nýbrž jen o protaženou či „nastavovanou“ minulost a přítomnost. Něco takového nutně předpokládá jakési „laboratorní“ (resp. za „laboratorní“ považované, na ně jakoby redukované) podmínky, kdy můžeme uměle, tj. pečlivým aranžováním průběhu, vyloučit mnohé změny jiných druhů, v jiných směrech a v jiných souvislostech, eventuálně kdy jsou – v případě, že my sami takovou možnost či schopnost nemáme – jakoby vyloučeny v samé povaze věcí a okolností, resp. kdy jsou tak malé a nevýznamné, že je nemusíme brát v potaz. (Tak např. můžeme prognosticky odhadovat ekonomický vývoj určité společnosti, aniž bychom brali v úvahu nějakou kosmickou katastrofu, jakou by byl třeba střet velkého jádra nějaké komety s naší planetou apod. – takovou katastrofu nemůžeme ve všech případech obecně vyloučit, ale pro její momentální nepravděpodobnost ji nemusíme zahrnovat do svého kalkulu a do svých prognóz.) . Ovšem „skutečná“ budoucnost buď takovou katastrofu obsahovat bude nebo nebude. A chceme-li s tak nepravděpodobnou eventualitou přece jen také počítat, jsme nuceni vypracovat přinejmenším dvě zcela odlišné prognózy. (A to ještě zůstáváme stále v mezích a rámci onoho předmětně kalkulujícího odhadu trendů a tendencí, který se „skutečnou“ budoucností nemá společné právě to nejdůležitější a opravdové budoucnosti nejvlastnější – totiž to „nevypočitatelné“ a „nevykalkulovatelné“.

(Písek, 060915-1.)